

פרשת וארא התשפ"ה

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות פרק ה פסוק ב - ג (פרשת שמות)

ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל לא ידעתי אתה' וגם את ישראל לא אשלח: (ג) ויאמרו אלתי העברים נקרא עלינו גלכה לא דרך שלשת ימים במדבר ונזכחה לה' אלהינו פריפגענו בדבר או בחרב:

2. שמות פרק ז (פרשת וארא)

(א) ויאמר ה' אל-משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהנה נביא: (ב) אתה תדבר את כל-אשר אצוה ואהרן אחיך ידבר אל-פרעה ושלח את-בני ישראל מארצו: (ג) ואני אקשה את-לב פרעה ויהרביתי את-אתתי ואת-מופתי בארץ מצרים: (ד) ולא-ישמע אלקם פרעה ונתתי את-ידי במצרים והוצאתי את-צבאתי את-עמי בני ישראל אל-ארץ מצרים בשפטים גדלים: (ה) וידעו מצרים כי-אני ה' בנתי את-ידי על-מצרים והוצאתי את-בני ישראל מתוכם: (ו) ויעש משה ואהרן כאשר צוה ה' אתם כן עשו: ... (ז) ויאמר ה' אל-משה ואהרן לאמר: (ט) פ' ידבר אלקם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל-אהרן קח את-מטף והשלך לפני-פרעה ויהי לתנין: (י) ויבא משה ואהרן אל-פרעה ויעשו כן כאשר צוה ה' וישלך אהרן את-מטוהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין: (יא) ויקרא גם-פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם-הם חרטומי מצרים בלטיהם כן: (יב) וישליכו איש מטוהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה-אהרן את-מטותם: (יג) ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה': ס (יד) ויאמר ה' אל-משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם: ... (יז) פה אמר ה' בנאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר-בידי על-המים אשר ביאר ונהפכו לדם: (יח) ונהגה אשר-ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשמות מים מן-היאר: ס (יט) ויאמר ה' אל-משה אמר אל-אהרן קח מטף ונטה-ידך על-מימי מצרים על-נהרותם על-יאריהם ועל-אגמיהם ועל כל-מקנה מימיהם ויהיודם ויהיה דם בכל-ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: (כ) ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה ה' ביום במטה בן את-המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו ונהפכו כל-המים אשר-ביאר לדם: (כא) ונהגה אשר-ביאר מטה ויבאש היאר ולא-יכלו מצרים לשמות מים מן-היאר ויהי הדם בכל-ארץ מצרים: (כב) ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם ויחזק לב-פרעה ולא-שמע אלהם כאשר דבר ה': (כג) ויפן פרעה ויבא אל-ביתו ולא-שעל לבו גם-לזאת: (כד) ויחפרו כל-מצרים סביבת היאר מים לשמות כי לא יכלו לשות ממימי היאר: (כה) וימלא שבעת ימים אהרי הכותה את-היאר: פ (כו) ויאמר ה' אל-משה בא אל-פרעה ואמרת אליו פה אמר ה' שלח את-עמי ויעבדני: (כז) ואם-מאן אתה הגה אנכי גגף את-כל-גבולך בצפרדעים: (כח) ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל-מטתך ובבית עבדך ובעמך ובתנוךך ובמשארותיך: (כט) ובקה ובעמך ובכל-עבדך יעלו הצפרדעים: פרק ח (א) ויאמר ה' אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-ידך במטה על-נהרות על-היארים ועל-האגמים והעל את-הצפרדעים על-ארץ מצרים: (ב) ויט אהרן את-ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את-ארץ מצרים: (ג) ויעשו כן חרטומי בלטיהם ויעלו את-הצפרדעים על-ארץ מצרים: (ד) ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אליה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את-העם ויזכחו לה': (ה) ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתיו אעתיר לך ולעבדך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשא רנה: (ו) ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי-אין פה' אלהינו:

3. רש"י שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר - התפלל היום, שיפךתו למחר:

4. אבן עזרא הפירוש הארוך שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר אמר רב שמואל בן חפני, אין מנהג האדם לבקש רק שיסור המכה ממנו מיד. וחשב פרעה כי מערכת כוכבי השמים הביאה הצפרדעים על מצרים, ומשה הוא יודע זה, וחשב פרעה, כי עתה הגיע עת סור הצפרדעים, על כן נסה להאריך ואמר למחר:

5. בכור שור שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר: יהיו כולם מיתות, אמר אני אתן לך זמן עד למחר, ואפילו הכי לא תוכל עשות. והוא עשה כן, וימותו הצפרדעים. ויש לפרש: "למתי" תשלח העם, שאעתיר לך על הצפרדעים, בשביל שתקבע לי זמן לשלחם, ויאמר "למחר" אשלחם. ויאמר כדברך אעשה, להסירם בתנאי זה למען תדע.

6. רמב"ן שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר - ידוע כי מנהג כל האדם לבקש שתסור רעתו מיד. ופירשו בשם הגאון רב שמואל בן חפני, שפרעה חשב אולי מערכת השמים הביאה הצפרדעים על מצרים ומשה ידע כי הגיע עת סורם ולכן אמר אליו התפאר עלי בחשבו שאומר לו עתה להכריתם מיד, ועל כן האריך למחר. והנכון בעיני כי בעבור שאמר למתי אעתיר לך, חשב פרעה כי ביקש זמן, ועל כן נתן לו זמן קצר, ויאמר למחר, ומשה ענה לו כדברך כן יהיה, כי אחרי שלא בקשת שיסורו מיד לא יסורו עד למחר:

7. חזקוני שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר אני אשלחם לדרכם. ד"א ויאמר למחר כמו שפרש"י שיכרתו למחר, פרעה חשב בלבו שבשעה שאמר לו משה התפאר עלי הגיע זמן הכרתת הצפרדעים לפיכך נסהו והאריך לו הזמן עד למחר, אמר עכשיו אחזיק משה בדאי.

8. ריב"א שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר. כלומר למחר אשלחם. וטעם הנגינה מוכיח שיש פסק מן למתי ובין אעתיר. ורש"פ כמ"ע

9. אלשיך על שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

או למען תדע שהוא רחום בדיון, שהוא ה' המורה רחמים, גם בהתייחסו לאלהים שהוא דיון. על כן עוד אטיב לך,

10. מלבי"ם שמות פרק ח פסוק ו (פרשת וארא)

ויאמר למחר. פרעה חשב כן באמת שמשה עשה זאת ע"י כשוף ושיודע שעתה הגיע עת שיסורו מעצמם, ע"כ רצה לנסות אם ישארו עוד היום ולמחר יסורו, ויאמר כדברך באר לו הג' תנאים הנ"ל, א] כדברך שיסורו למחר למען תדע כי אין כה' אלהינו, שהוא הפועל דין בהבאת המכה ופועל רחמים בהסרתה שזה מרומז בשני השמות ה' ואלהים:

11. שמות פרק ח פסוק טז - כח (פרשת וארא)

(טז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁבְךָ בַּבֹּקֶר וְהַתְּנִיצֵב לִפְנֵי פָרְעֹה הִנֵּה יוֹצֵא הַמִּצֵּמָה וְאִמְרָת אֱלֹהֵי כֹה אָמַר ה' שְׁלַח עֲמִי וְיַעֲבְדֵנִי: (יז) כִּי אִם־אֵינְךָ מִשְׁלַח אֶת־עַמִּי הַנִּגְזָר מִשְׁלִיחַ בְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָלְךָ וּבַכְתִּיךָ אֶת־הָעֶרֶב וּמָלְאוּ כְּתִי מִצְרִיִם אֶת־הָעֶרֶב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עָלֶיהָ: (יח) וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עִמָּךְ עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הָיוֹת־שָׁם עֶרֶב לְמַעַן תִּדְעַה כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבִּי הָאֶרֶץ: (יט) וְשִׁמְתִּי פֶלֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ לְמַחֵר יִהְיֶה הָאֵת הַזֶּה: (כ) וַיַּעַשׂ ה' כֹּן וַיָּבֹא עֶרֶב כְּכַד בֵּיתָה פָּרְעֹה וּבֵית עַבְדּוֹ וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרֶץ מִסְּגֵי הָעֶרֶב: (כא) וַיִּקְרָא פָּרְעֹה אֶל־מֹשֶ�ה וְלֹא־הָלַךְ וַיֹּאמֶר לָכֵן זָבָחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם בָּאֶרֶץ: (כב) וַיֹּאמֶר מֹשֶ�ה לֹא נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֹּן כִּי תוֹעֵבָת מִצְרַיִם נִזְבַּח לָהֶם אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת־תּוֹעֵבַת מִצְרַיִם לַעֲבִידֵיהֶם וְלֹא יִסְקָלְנוּ: (כג) דָּרָךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים גָּלָךְ בַּמִּדְבָּר וְנִבְחָנוּ לָהֶם אֱלֹהֵינוּ כֹּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלֹהֵינוּ: (כד) וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְנִבְחָלְתֶּם לָהֶם אֱלֹהֵיכֶם בַּמִּדְבָּר בַּקֶּץ הַדֶּקֶת לֹא־תִרְחִיקוּ לְלַכֵּת הַעֲתִירוּ בַּעֲדַי: (כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶ�ה הִנֵּה אֲנֹכִי יוֹצֵא מֵעַמָּךְ וְהַעֲתַרְתִּי אֵלֶיהָ וְסָר הָעֶרֶב מִפְּרֹעָה מֵעַבְדִּי וּמֵעַמּוֹ מִחֵר רָק אֶל־סָרָף פָּרְעֹה הִתַּל לְבִלְתִּי שְׁלַח אֶת־הָעָם לִזְבֹּחַ לָהֶם: (כו) וַיֵּצֵא מֹשֶ�ה מֵעַם פָּרְעֹה וַיַּעֲתַר אֵלֶיהָ: (כז) וַיַּעַשׂ ה' כְּכָדָר מֹשֶ׈ה וַיִּסָּר הָעֶרֶב מִפְּרֹעָה מֵעַבְדִּי וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאָר אֶחָד: (כח) וַיִּכְבַּד פָּרְעֹה אֶת־לְבָבוֹ גַּם בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְלֹא שְׁלַח אֶת־הָעָם: פ

12. מושב זקנים שמות פרק ח פסוק יט (פרשת וארא)

ושמתי פדות בין עמי כו'. תימה למה בכל המכות לא אמר אני אעשה הפרש בין ישראל למצרים כמו בערוב ובדבר. וע"ק למה נאמר יותר במכת דבר וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה בני ישראל עד אחד, ובכל המכות לא שלח. ונ"ל כי כל המכות נאמר בהם נטה מטך וע"י נטיית המטה באו וידע וראה פרעה שע"י נטיית המטה באו, ועל העון הזה שהוא מחזיק בהם. אבל דבר וערוב מעצמו באו בלא המטה. והיה אומר פרעה אולי מקרה הוא ולא בעבור שאני מחזיק בהם. לכן א"ל זה הסימן כי בארץ גושן לא תמצא המכה זו, ודע כי בשביל זו בא, יען כי אתה מחזיק לישראל. לכן אחר מכת דבר שלח פרעה לגושן לדעת אם הוא כך. ומה שלא שלח לגושן אחר מכת ערוב, לפי שהערוב סר ע"י תפילת משה ע"ה וידע שעל ידי משה בא, אבל הדבר לא סר על ידו. וא"ת למה לא נאמר לו במכת דבר, שלח העז את מקנך כמ' שאמ' לו במכת ברד. נ"ל כי מכת דבר לא היה צריך להגיד לו, כי כשאמר לו יהיה דבר בשדה מיד ידע פרעה שהבהמות ימותו, אבל כשאמר לו יהיה ברד, לא היה סבור ששום בהמה תמות מזה, כי כמה פעמים בא ברד ואין היזק להבהמות לכך אמר לו שלח העז את מקנך כי יהיה ברד אשר לא היה כמוהו. ...

13. אור החיים שמות פרק ח פסוק יט (פרשת וארא)

ושמתי פדות. פי' מלבד שלא יכנסו לארץ גושן עוד יעשה פדות אפי' לישראל שהם חוץ מארץ גושן לבל קרוב להם הערוב. ודקדק לומר בין עמי ובין עמך פי' כשיהיו עמי ועמך עומדים בשוה יעשה ה' פדות לזה מבין זה ולנכרי ישיך ולאיש ישראל לא ישיך:

14. רבינו בחיי שמות פרק ח פסוק יט (פרשת וארא)

וְשִׁמְתִי פָלֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ. כִּבְרֵי הַזִּכִּיר שִׁיפְלִיא בֵּין אֶרֶץ גּוֹשֶׁן וּבֵין אֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲבָל הַפְדוּת הַזֶּה הוּא שֶׁאֵפִילוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אִם יִמָּצְאוּ שֵׁם הַחַיּוֹת שׁוֹם יִהְיֶה לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בּוֹ וַיֹּאכְלוּ אֲנָשֵׁי מִצְרַיִם, וְכֵן אָמַר דּוֹד: (תהלים עח, מה) "ישלח בהם ערוב ויאכלם", וזהו לשון פדות כענין שכתוב: (ישעיה מג, ג) "נתתי כפרך מצרים", ותמצא מלת פדת חסר וא"ו מפני שגאולת מצרים גאולה שאחריה שעבוד, אבל גאולה העתידה אין שעבוד אחריה כי אם תשועת עולמים, ועל כן תמצא בגאולה העתידה פדות מלא בוא"ו, הוא שכתוב: (תהלים קיא, ט) "פדות שלח לעמו".

15. אברבנאל שמות ח': י"ט

ושמתי פדות ... ונכון הוא אבל היותר נכון אצלי הוא שמן היום והלאה נסתלק השעבוד מבני ישראל שפרעה ראה ענין ההפלאה הסכים לכבדם וידע שעם ה' הם וכמו שכתב הראב"ע ולכן אמר להם (שמות ח': כ"א) לכו זבחו לאלהיכם בארץ ואמר אנכי אשלח אתכם שצוה שלא יעבדו עוד וגם המצרים לא היו מענים אותם כי נפל פחדם עליהם ועם זה באמת נאמר ושמתי פדות בין עמי ובין עמך שלא יהיו עוד ישראל לפניהם כעבדים אבל כמו שיהיו המצריים אצל ישראל יהיו בני ישראל אצל המצריים כאלו כלם ביסורין ופדוים לא עבדים וזהו הפדות אשר שלח לעמו שם.

16. רש"י הירש שמות פרק ח פסוק יט (פרשת וארא)

פדת. "פדה": להרים ולחלץ משלטונו של אחר את שכבר השתעבד לו מפאת תכונתו הטבעית, המוסרית או החברתית. ("פדה" קרוב ל"פתח", וכן ל"בדה": להביע דבר, אשר לאמיתו של דבר אין לו אחיזה במציאות). אם אסון הכלל יפסח עליהם, ומחוסרי - מגן לא יהיו קרבנותיו הראשונים, יהיה זה אות המבדיל בין עמי ובין עמך; בין אנשים הנשענים על כוח אנושי, ובין אנשים המשליכים את יתבם על ה' בלבד: למחר - כך היה במכה זו ובמכות הבאות בהתאם למה שביקש פרעה לעיל (ח, ו); זאת, למען לא יתקבל הדבר כמאורע טבעי:

17. הרמב"ם לבקעה שמות ח': י"ט - ר' יהודה ליב בן אברהם פרנקפורטר לבית שפירא

יהיה האות הזה - של שימת פדות לישראל. סתם אות לטובה, כמבואר בבראשית. פדות - אף שיש הפרש בין פדה ובין גאל בעיקר ותחלת משמעו, שעיקר ענין פדה הוא ממות ומסכנת מות, שמפני כך נמצא הרבה בנפש, פדיון נפשו (שמות כ"א: ל'), פדה נפשי (איוב ל"ג: כ"ח), וכל פדיה הנאמר בבכורים, שכלם ענין הצלת נפש, וכן כל פדיון הקדש וקדשים. וגאולה היא הוצאת דבר מרשות אחר בין בכסף או בשום ענין וכן גואל הדם נקרא על שהוא כמוציא הדם השפוך מיד שופכו על ידי דמו של זה, מכל מקום ישמשו הכתובים פעמים בגאולה במקום פדיה.

18. ר' דוד צבי הופמן שמות ח': י"ט

פדות - כלומר חירות.

19. שמות פרק ט פסוק יח (פרשת וארא)

הִנְנִי מִמְטִיר פֶּעֶת מָחָר בְּרֹד פָּבַד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָּמֹהוּ בְּמִצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד־עֵתָהּ:

20. שמות רבה (וילנא) פרשה יב סימן ב (פרשת וארא)

הִנְנִי מִמְטִיר פֶּעֶת מָחָר בְּרֹד פָּבַד מְאֹד, זָבָדִי בֶן לֹוִי אָמַר סָרַט לוֹ סְרִיטָה עַל הַפֶּתַל אָמַר לוֹ כְּשֶׁתִּגִּיעַ הַשֶּׁמֶשׁ לְכָאן יֵרֵד מָחָר הַבֶּרֶד.

21. רש"י שמות פרק ט פסוק יח (פרשת וארא)

כעת מחר - כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה בכותל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד:

22. גור אריה על רש"י על שמות פרק ט פסוק יח

[ז] שרט לו שריטה. דאם לא כן למה אמר כאן "כעת מחר" ובדבר אמר "מחר יהיה האות הזה" (ר' פסוק ה), אלא שכאן שרט לו שריטה, ואמר "כעת" הזאת כאשר תגיע החמה לשריטה הזאת, אבל גבי דבר לא קבע לו זמן בשריטת כותל, בשביל כך קאמר סתם "מחר יהיה". ומה שלא קבע לו שריטה גבי דבר, מפני שהבהמות היו בשדה, ולא נראה רגע מיתת הבהמות, ולא תועיל השריטה:

23. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וירא סימן יג

תדע לך שֶׁכְּשֶׁבָאוּ הַמַּלְאָכִים אֶצֶל שְׂרָה מֵהַ פֶּתִיב שָׁם, שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיהָ וְגו'. זָבָדִי בֶן לֹוִי אָמַר, סָרַט לוֹ סְרִיטָה עַל הַפֶּתַל וְאָמַר לוֹ: לְכִשְׁתִּגִּיעַ הַחֲמָה לְכָאן תִּהְיֶה נִפְקָדָתָה. וְכִינּוּן שֶׁהִגִּיעַ הַחֲמָה, נִפְקָדָה שְׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָ פָקַד אֶת שְׂרָה. רְבוּתִינוּ אָמְרוּ: שְׁנִיתִיאָשָׁה מִן הַבָּנִים, שָׁכֵן הִיא תוֹמֶתֶת וְאוֹמֶרֶת, אַחֲרֵי בְלִיתִי הָיְתָה לִי עֲדָנָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הִרְגִּי מוֹדִיעָה

שְׁתַּבְּנָה. תִּדְעֵה לָךְ כְּשֶׁבָּאוּ הַמַּלְאָכִים, אָמַר לָהּ אַבְרָהָם, מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֵלֶת. אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרַ שְׁלֹום, הֵיכָא שְׁהִיא עֲסוּקָה לְשָׂה בְּעַסָּה, רָאָתָה דְרָף נָשִׁים.

24. בראשית פרק יח פסוק ו - יד (פרשת וירא)

(ו) וַיִּמְהָר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֵלֶת לְוִישִׁי וְעֵשְׂרִי עֲנֹוֹת: (ז) וְאֶל-הַבֶּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן-בֶּקָר גֶּד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנָּעַר וַיִּמְהָר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: (ח) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֶלֶב וּבֶן-הַבֶּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ: (ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאָהֹל: (י) וַיֹּאמֶר **שׁוּב שׁוּב אֵלַיִךְ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה-בִן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ** וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֲחֵרָיו: (יא) וַאֲבָרָהָם וְשָׂרָה זָקֻנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָל לְהֵיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶץ פְּנָשִׁים: (יב) וַתִּצְטַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרִי בָלַתִּי הֲיִתְהַלְלִי עֲדָנָה וְאֵדְגִי זָקוֹן: (יג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָהָם לֵמָּה זֶה צִחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲעָף אֲמָנָם אֵלַי וְאֲנִי זָקֻנָתִי: (יד) הֲיִפְלֵא מִנִּי דָבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלַיִךְ כָּעֵת חַיָּה וְלִשְׂרָה בִּן:

25. רש"י בראשית פרק יח פסוק י (פרשת וירא)

כעת חיה - כעת הזאת לשנה הבאה, ופסח היה², ולפסח הבא נולד יצחק, מדלא קרינן כעת' אלא כעת. כעת חיה כעת הזאת שתהא חיה לכם שתהיו כלכם שלימים וקיימים:

26. שפתי חכמים בראשית פרק יח פסוק י אות מ (פרשת וירא)

ואם תאמר מנא ליה לרש"י דפסח היה, ונראה לי דלשנה אחרת נולד יצחק, וכתוב בפרשת בא (שמות י"ב מ"א) ויהי מקץ שלשים שנה וד' מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו וגו', וארבע מאות שנה היו מתחילין מיום שנולד יצחק כשהיה זרע לאברהם, ובאותו יום שהתחילו ארבע מאות שנה בו היו כלים, וביום שכלו בו יצאו כדפירש"י שם (ד"ה ויהי מקץ), והם היו יוצאים בט"ו בניסן הוא יום א' של פסח, א"כ הבשורה והלידה של יצחק היה נמי בפסח, ועוד י"ל דרש"י דייק מדכתיב גבי לוט (לקמן י"ט ג') ומצות שמע מינה דפסח היה וזה היה באותו היום שדיבר המלאך כן:

27. מכילתא פרשת בא פרשה יח

והיה כי ישאלך בנך מחר. **יש מחר עכשיו ויש מחר לאחר זמן מה זאת הרי מחר לאחר זמן** (שמות ח') מחר יהיה האות הזה הרי מחר עכשיו (יהושע כ"ב) מחר יאמרו בניכם לבנינו הרי מחר לאחר זמן. מה העדות החקים והמשפטים נמצאת אומר ארבעה בנים הם אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול

28. מדרש תנחומא בא - פרק יג

והיה כי ישאלך בנך מחר יש מחר שהוא עכשיו ויש מחר לאחר זמן כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת הרי מחר לאחר זמן מחר יהיה האות הזה (שמות ח') הרי מחר עכשיו מחר אנכי נצב על ראש הגבעה (שם יז) מחר עכשיו מחר יאמרו בניכם לבנינו (יהושע כב) הרי מחר לאחר זמן מה זאת מצות פסח ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו שומע אני מאליו ת"ל ויחזק ה' את לב פרעה ויהרג ה' כל בכור מכאן אמרו **זובחים בכור בהמה כנגד בכור אדם ופודין בכור אדם כנגד בכור בהמה**:

29. שפתי כהן על שמות פרק יז פסוק טו

ויבוא עמלק, ... מחר, רחם עליהם הקב"ה.

30. שפתי כהן על שמות פרק לב פסוק ה

לזה ויקרא אהרן ויאמר, כמו ויקרא שם אברם בשם ה' (בראשית י"ג, ד') כן קרא כאן אהרן חג לה' ולא לעגל, חג גימטריא י"א, ראשי תיבות ה' אחד. מחר, אמר להם מחר תראו שיש מכם שיפול עליהם **החרם ברמ"ח איברייהם** שנאמר ויגוף ה' את העם, **ויש אחריים שירחם עליהם זהו מחר, חרם, רחם, רמ"ח**, ואהרן כדי לדחות שלא יעבדוהו היום דחה אותם ואמר להם חג לה' מחר, אמר להם אתם מבקשים מנהיג, מחר הוא חג, המנהיג הוא לנסיעה לחנייה להראות לכם הדרך, מחר הוא חג לא נסיעה ולא חנייה, ורמז להם שחטאו חטא גדול ובה' בגדו, שכן חג לקח אותיות שלפניו ושל אחריו יעלה וח"ט בג"ד, כלומר זה חטא ובגד:

31. שפתי כהן על שמות פרק יט פסוק י

אם כן לזה אמר וקדשתם היום ומחר, **מחר היינו רחם רמ"ח איברייהם, וכן היום רמז לאברהם שהוא היום, כחום היום. מחר רחם ליצחק** שצריך לרחם שהוא אברהם שסודו רחם שהוא כפות תחת ידו, זהו מחר רחם, והיו נכונים ליום השלישי, זה יעקב שהוא שלישי שהוא תורה שבכתב.